

13.3.2002

544/4/01

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Henrik Åström

KOULUKIUSAAMISTA KOSKEVA PÄÄTÖS

1

KIRJOITUS

Arvostelette yhdessä --- kanssa eduskunnan oikeusasiamiehelle 13.2.2001 osoittamassanne kantelukirjoituksessa Helsingin kaupungin Yhtenäiskoulun rehtorin A:n menettelyä koulukiusausta koskevassa asiassa.

Kerrotte tyttärienne kärsivän vakavasta koulupelosta, joka johtuu heihin elokuussa 2000 kohdistuneesta pahoinpitelystä, johon osallistui mm. eräs heidän luokkatoverinsa. Yhtenäiskoulussa ei ole mielestänne pahoinpitelyn jälkeen järjestetty lapsienne koulunkäyntiä siten, että he voisivat tuntea olonsa koulussa turvalliseksi. Pyydätte oikeusasiamiehen toimenpiteitä tyttärienne vaikean koulutalteen purkamiseksi ja heidän opiskelurauhansa palauttamiseksi.

Lähetitte asiassa lisäkirjoituksia 5.4.2001, 14.8.2001, 20.8.2001 ja 8.10.2001.

Lisäkirjoituksissanne 14.8. ja 20.8. 2001 arvostelette rehtori A:ta myös siitä, että hän ei kertonut Teille koulun johtokunnan kokouksesta, johon olisitte halunneet viedä asian käsiteltäväksi. Kerrotte pahoinpitelyyn osallistuneen oppilaan huoltajan sen sijaan osallistuneen johtokunnan päätöksentekoon. Tämä oppilaan huoltaja on myös käsityksenne mukaan kertonut ulkopuolisille henkilöille johtokunnan käsittelemistä kanteluista. Pyydätte oikeusasiamiehen toimenpiteitä myös tämän menettelyn selvittämiseksi.

2

SELVITYS

Etelä-Suomen lääninhallitus toimitti 10.7.2001 selvityksen ja antoi lausunnon kantelukirjoituksenne johdosta. Selvityksenä lääninhallitus toimitti tänne mm. rehtori A:n antaman selvityksen sekä Helsingin kaupungin opetusviraston lausunnon.

Annoitte 13.8.2001 vastineenne rehtori A:n selvitykseen.

Etelä-Suomen lääninhallitus lähetti 6.8.2001 tiedokseni jäljennöksen päätöksestään, jonka se antoi 24.7.2001 kanteluunne rehtori A:n menettelystä (nro SVH 520 A/24.7.2001).

Myös Helsingin kaupungin Keskinen sosiaalikeskus antoi 14.8.2001 selvityksen kantelunne johdosta, minkä lisäksi Helsingin käräjäoikeudesta hankittiin 20.8.2000 jäljennös tuomiosta, jonka käräjäoikeus antoi 15.1.2001 tyttärienne pahoinpitelyä koskevassa asiassa.

Pyysin 28.8.2001 myös opetushallitusta antamaan lausuntonsa asiassa. Opetushallitusta pyysin

erityisesti arvioimaan, oliko koulu ryhtynyt kaikkiin sen käytettävissä oleviin toimenpiteisiin lastenne opiskeluympäristön turvaamiseksi perusopetuslain 29 §:ssä sanotulla tavalla. Pyysin sitä yleisemminkin arvioimaan koulun käytössä olevia keinoja tämän oikeuden toteutumiseksi. Pyysin opetushallitusta myös arvioimaan sitä, millä tavalla opetuksen järjestäjä voisi varautua kantelussa tarkoitettuihin tilanteisiin oppilaan edellytysten arvioinnin ja koulupaikan määräytymisen yhteydessä. Opetushallitus antoi 20.9.2001 lausuntonsa.

Etelä-Suomen lääninhallitus antoi vielä 24.9.2001 lisäselvityksen ja -lausunnon 14.8. ja 20.8.2001 lähettämienne lisäksi kirjotusten johdosta ja toimitti 8.10.2001 lisäselvitystä asiassa. Opetusministeriön lainsäädäntöneuvos --- ja opetushallituksen ylitarkastaja --- antoivat 8.1.2002 ja 20.2.2001 puhelimitse selvitystä. Rehtori A antoi puolestaan 20.2.2002 puhelimitse lisäselvitystä.

Lopuksi oikeusasiamiehen kanslian tarkastaja Kari Huttunen kuuli 28.2.2002 Yhtenäiskoulun kuuraattoria --- sekä lastenne luokanvalvojaa --- toimenpiteistä, joihin oli ryhdytty koulussa tyttärenne pahoinpitelyn johdosta sekä nykyisestä tilanteesta koulussa.

Jäljennös hankitusta lisäselvityksestä liitetään tähän vastaukseen.

3

RATKAISU

3.1

Etelä-Suomen lääninhallituksen päätös kanteluunne sekä lääninhallituksen ja opetushallituksen lausunnot oikeusasiamiehelle osoittamanne kantelukirjoituksen johdosta

Etelä-Suomen lääninhallitus ratkaisi siis 24.7.2001 kanteluunne samassa asiassa, jota tämä kanteluunne oikeusasiamiehelle koskee. Lääninhallitus kiinnitti päätöksessään huomiota mm. siihen, että tyttärenne pahoinpitely ei tapahtunut kouluajaksi eikä koulun alueella, joten se ei ollut rehtorin ennakoitavissa eikä torjuttavissa. Tapahtuneen tultua koulun tietoon, asiaa oli lääninhallituksen päätöksen mukaan ryhdytty koulussa hoitamaan aktiivisesti mm. ottamalla yhteyttä lasten perheisiin, lastensuojeluviranomaisiin ja poliisiin, järjestämällä debriefing-tilaisuuksia sekä vanhempainiltoja koulussa. Lääninhallituksen päätöksen mukaan kantelu ei antanut aihetta moittia Yhtenäiskoulun rehtorin eikä koulun henkilökunnan menettelyä asiassa.

Lääninhallitus viittaa oikeusasiamiehelle antamassaan selvityksessä ja lausunnossa Helsingin kaupungin opetusviraston sille antamaan lausuntoon, jonka mukaan koulun oikeus ojentaa oppilasta ja erottaa hänet hänen rikkomuksensa vuoksi ulottuu koulunkäyntiin ja siihen liittyviin olosuhteisiin. Tämä rajoittaa opetusviraston mukaan sekä ajallisesti että alueellisesti koulun toimivaltaa. Lääninhallitus korostaa, että pahoinpitely ei tapahtunut koulunkäynnin aikana eikä koulun alueella. Lääninhallitus katsoo lausunnossaan, että rehtori A on toiminut asianmukaisella tavalla eikä ole syyllistynyt rikkomuksiin tai laiminlyönteihin.

Opetushallituksen kantelukirjoituksestanne antaman lausunnon mukaan koululla ei ole lakiin perustuvaa oikeutta ryhtyä kurinpitotoimiin sellaista oppilasta kohtaan, joka on osallistunut oppilaiden kesäloman aikana tapahtuneeseen pahoinpitelyyn. Koulun kurinpitovalta rajoittuu vain koulunkäyntiin ja siihen välittömästi liittyviin olosuhteisiin. Opetushallituksen lausunnon mukaan koulu on käyt-

tänyt lasten opiskeluympäristön turvaamiseksi niitä keinoja, joihin voimassa oleva lainsäädäntö antaa mahdollisuuden.

3.2

Arviointia

Etelä-Suomen lääninhallitus on siis edellä kerrotulla tavoin ratkaissut sille tekemänne kantelun rehtori A:n menettelystä ja arvioinut ratkaisussaan hänen menettelyään. Lääninhallitus on tehnyt päätöksensä asianmukaisen selvitysaineiston pohjalta sille lain nojalla kuuluvan harkintavallan puitteissa. Käsitykseni mukaan asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä, että lääninhallitus olisi ylittänyt harkintavaltaansa, käyttänyt sitä väärin tai laiminlyönyt virkavelvollisuuksiaan kanteluanne tutkiessaan ja ratkaistessaan.

Samaa asiaa koskevan oikeusasiamiehelle tekemänne kantelun johdosta koulun ja sen rehtorin menettelyä on pyritty vielä selvittämään edellä jaksossa 2 selostetulla tavalla. Tämän selvityksen mukaan tyttärenne eivät ole koulussa tulleet kiusatuiksi eikä koulussa ole todettu esiintyneen kiusaamista. Mitään viitteitä kiusaamisesta tai koulupelosta ei selvityksen mukaan ole ilmennyt myöskään lapsilta kysyttäessä. Tämänkään selvityksen perusteella ei siis ole tullut esille sellaisia seikkoja, joiden perusteella voisin katsoa koulun tai sen rehtorin menetelleen lainvastaisesti tai virkavelvollisuuksiaan laiminlyöden.

Mitä tulee lisäkirjoituksissanne 14.8. ja 20.8.2001 esittämiinne väitteisiin koulun johtokunnan kokouksessa 3.10.2000 käsiteltävistä asioista sekä esteellisen henkilön osallistumisesta johtokunnan kokouksiin, totean, että asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä myöskään tältä osin lainvastaista menettelyä tai virkavelvollisuuden laiminlyöntiä.

3.3

Opiskeluympäristön turvallisuudesta

Perustuslakimme 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus (maksuttomaan) perusopetukseen. Käsitykseni mukaan tämän oikeuden toteutumisessa eräs tärkeä edellytys on se, että opiskeluympäristö on turvallinen perusopetuslain 29 §:ssä edellytetyllä tavoin.

Turvallista opiskeluympäristöä on pyritty kehittämään opetusviranomaisten toimin.

Opetusministeriön vuonna 1999 asettaman turvatyöryhmän tehtävänä oli laatia selvitys perusopetusta saavien oppilaiden opiskelu- ja toimintaympäristön turvallisuuteen vaikuttavasta tilanteesta sekä tehdä tämän pohjalta ehdotukset oikeudellisista mahdollisuuksista ja muista tarpeellisista keinoista ja menettelytavoista uudessa ohjaustilanteessa ja siihen liittyvässä opetus- ja kasvatus työssä. Työryhmän tuli ottaa tavoitteeksi vähentää koulussa tapahtuvaa henkistä ja fyysistä väkivaltaa sekä mahdollista rötöstelyä ja rikollista toimintaa.

Turvatyöryhmän kesällä 2000 opetusministerille luovuttaman muistion mukaan perusopetuslain 29 §:n säännös opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön edellyttää koulutuksen järjestäjän toimivan siten, että se pyrkii saattamaan koulun toiminnan sellaiseksi, että turvallisuuden vaarantuminen voidaan estää jo ennakolta. Koulutuksen järjestäjän tulee muistion mukaan kyetä eh-

käisemään oppilaiden häiriökäyttäytymisen seurauksena syntyvät ennakoitavissa olevat turvallisuusuhat. Tämä merkitsee työryhmän mukaan koulutuksen järjestäjälle myös lisääntyvää tarvetta voida puuttua välittömästi sellaiseen oppilaiden käyttäytymiseen, joka muodostaa turvallisuusriskin.

Turvallisen opiskeluympäristön kehittämiseen liittyy toisenkin opetusministeriön asettaman ns. oppilashuoltotyöryhmän työ. Tämän työryhmän tehtävänä on löytää keinoja eri viranomaisten välisen moniammatillisen yhteistyön parantamiseksi turvallisen opiskeluympäristön takaamiseksi.

Kolmas opetusministeriön asettama työryhmä valmistelee parhaillaan ehdotusta terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön laatuvaatimuksista.

Mm. näiden työryhmien ehdotusten pohjalta opetusministeriö valmistelee koulutuspoliittista selontekoa eduskunnalle kuluvaan kevään aikana. Opetusministeriö tulee koulutuspoliittisesta selonteosta eduskunnassa käydyn keskustelun perusteella arvioimaan mahdollisten lainsäädäntömuutosten tarpeen.

Opetushallituksesta saadun tiedon mukaan opetushallituksessa valmistellaan parhaillaan vuonna 1994 hyväksytyjen opetussuunnitelman perusteiden uusimista. Tarkoituksena on tässä yhteydessä sisällyttää opetussuunnitelman perusteisiin myös osio, jonka mukaan koulun tulee laatia toimenpideohjelma koulun terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Toimenpideohjelma käsittäisi koulun käytettävissä olevat keinot ongelma-, onnettomuus- ja muissa kriisitilanteissa, kuten esim. väkivalta- ja koulukiusaamistapauksissa.

Pidän erityisen tärkeänä sitä, että edellä tarkoitetun valmistelutyön tavoitteena on toteuttaa perusopetuslain 29 §:ssä säädetty oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Perustuslain 16 §:n perusoikeuden toteutuminen edellyttää nähdäkseni sitä.

Lähetän opetusministeriölle ja opetushallitukselle tiedoksi jäljennöksen vastauksestani.